

Job 7,1-4.6-7
Marcus 1,29-39

1) Afgelopen week ben ik naar een toneelstuk geweest, 'Mephisto', over de ontmenselijking die kan plaatsvinden als iemand wil overleven, zich staande wil houden, binnen een fascistisch regime. Als je deel uitmaakt van een onrechtvaardige, onderdrukkende cultuur, kom je dan tot verzet of word je volgbaar?

Ieder mens rechtvaardigt zijn eigen keuzes, je moet immers op z'n minst geloofwaardig voor jezelf blijven. Maar als deze keuzes laf en kwaadaardig zijn, dan kan dit leiden tot ontmenselijking, om maar niet onder ogen te zien waar jij je schuldig aan maakt. Een staat van ontkenning die je hele leven en wezen doortrekt. Je wordt vlak en leeg.

In het toneelstuk werd dit uitgebeeld doordat de acteurs steeds meer als marionetten gingen spelen; ziellose poppen. Totdat ze in het slotbeeld helemaal verstard waren.

2) Er klonk op dat moment een diepe zucht in de zaal, omdat dit indringend einde zonder hoop was. Als wij een boek lezen, een film of toneelstuk zien, dan verlangen we van nature naar een positieve oplossing. Alles komt goed. In het klassieke Griekse toneel bedacht men daartoe de zogenaamde *Deus ex machina*, oftewel 'God uit de machine'. Als de plot van een verhaal was vastgelopen, als de held in een onoplosbare situatie terecht was gekomen, dan verscheen plots een goddelijk personage uit het plafond van het theater, om de situatie met een simpel woord weer ten goede te keren.

3) Deze wijze van plotse probleemoplossing waarderen wij niet meer zo. Sterker nog, wij vinden het een zwaktebod als een schrijver of regisseur niet in staat blijkt te zijn om het drama op een narratieve en fijnzinnige wijze op te lossen. We voelen ons een beetje bestolen wanneer de *Deus ex machina* hiertoe gebruikt moet worden. Het wijst immers niet alleen op de onkunde van de schrijver, maar ook op de onkunde van de held.

Met name dit laatste schuurt met onze cultuur van zelfredzaamheid en individualisme. We herkennen dit in vele vormen. Bijvoorbeeld in de commerciële psychologie, waar je dure cursussen kunt volgen om controle over je eigen leven te krijgen, om je leven de wending te geven die jij wilt. Of in de moderne New Age spiritualiteit, waar op basis van flarden oosterse religie wordt uitgelegd dat we zelf onze ziel tot oneindige hoogte kunnen ontwikkelen, waar de zelfverlossing of -verlichting wacht.

4) Het christelijke geloof staat in scherp contrast hiermee. Ik weet niet of u er ooit bij stil hebt gestaan, maar ons geloof is ten diepste een geloof in 'gered worden door iemand anders'. Een christen kijkt naar het leven, naar de menselijke geschiedenis, en zegt: "Heer, red mij" of "Heer, ontferm U over ons" of "Heer, ik ben niet waardig dat Gij tot mij komt, maar spreek, en ik zal gezond worden".

In het licht van elke oorlog, elke hongersnood, elke ramp, elke onrechtvaardigheid en zonde, belijdt een christen dat God mens is geworden, uit de hemel naar de aarde is gedaald om ons te redden.

Herkent u deze beweging? Dit is bij uitstek een voorbeeld van *Deus ex machina*. Het drama van de menselijke geschiedenis is vastgelopen, en uit het plafond van het wereldtheater daalt God zelf af, om met een simpel woord, de *Logos*, alles op te lossen.

5) Voelt u nu aan waarom het christendom onder zo'n grote druk staat in onze zelfredzame en individualistische cultuur? Misschien voelt u zelf ook wat weerstand bij de gedachte dat de kern van ons geloof 'gered worden door een ander' is.

Maar dit klinkt door in elk vers uit de Schrift dat we vandaag horen. De eerste lezing: Job piekert en tobt. Richtingloos en rusteloos beweegt hij door het leven. Hoe ouder hij wordt, hoe sneller de dagen, maanden en jaren verstrijken - als een weversspoel - en in de verwachting van de dood zegt hij: "Bedenk dat mijn leven één ademtocht is, dat mijn

ogen het geluk niet meer zullen zien." Een einde zonder hoop. Maar de slotwoorden van Job, aan het einde van het boek, zijn: *"Inderdaad, U kunt alles, voor U is niets onuitvoerbaar. Hoe durft onze kortzichtigheid Uw plan te verdoezelen."* En Job verzoent zich weer met de Ander die hem redt, die hoop geeft, met God.

6) In het evangelie, zien we dat ook voor Jezus niets onuitvoerbaar is. Met name wordt genoemd hoe Hij met een simpel gebaar de schoonmoeder van Petrus geneest. Anoniem wordt verteld hoe Jezus vele zieken genas en bezetenen vrij maakte.

Het Evangelie laat ons voortdurend zien hoe Jezus op ons afkomt als vreemdeling, en ons redt en vergeeft, troost en heelt: de blinde, de melaatse, de dove, de stomme, de afperser, de prostituee, de zieke en de dode. Zo maakt Jezus God kenbaar, zo maakt God zichzelf bekend: een God die naar ons toe komt en ons redt.

Daartoe vraagt Hij één ding van ons. Dat wij Zijn redding willen ontvangen, dat wij buiten onszelf durven te gaan op zoek naar Hem. De leerlingen vertellen Jezus vandaag ook: *"Iedereen zoekt U"*.

7) De kiem van de verlossing, naar het verstaan van een christen, is de erkenning dat we gered worden door iemand anders. Vanuit dit standpunt bezien, is het christelijk geloof een geloof van zwakheid, van deemoedigheid. Dit maakt het christelijke geloof in de westerse cultuur weinig aantrekkelijk.

Als we het Evangelie misverstaan, dan klinkt haar boodschap fatalistisch en veroordelend. Dan is de mens niets dan zwak en zondig. Maar er is meer aan de hand. Want zo'n boodschap kan ons niet al eeuwen en eeuwen inspireren.

Ja, wij geloven in een *Deus ex machina*, God die neerdaalt en ons bevrijdt, maar in tegenstelling tot het oude Griekse drama doet Hij dit niet over onze hoofden heen, Hij doet dit niet zonder ons. Hij laat ons in onze waarde, Hij laat ons helden en heiligen zijn.

Het christelijk geloof is een geloof in gered worden door iemand anders. Maar die ander, die redder, kunnen ook wij zijn. Daar bloeit de christelijke boodschap verrassend op. Daar krijgt de mens in het licht van Gods genade weer waarde. Als Jezus de parabel over de barmhartige Samaritaan vertelt, of komt te spreken over de Wet van de Liefde. Als Hij vervolgens stelt dat we zelfs onze vijand moeten liefhebben, of vertelt dat alles wat we voor een ander gedaan hebben, voor Hem hebben gedaan. Als Jezus Zijn leerlingen de wereld inzendt om alle volkeren te dopen, om de mensen te genezen en te vergeven, maakt Hij van ons die reddende ander.

Dit is de christelijke dynamiek: waar ieder van ons begaafd en gezonden is om elkaar te helpen en te redden, daar is het uiteindelijk God die ons allen redt.

8) In het toneelstuk Mephisto zien we hoe de hoofdrolspeler in zijn drang om zichzelf te redden, in zichzelf keert, vereenzaamt en ontmenselijkt. Jezus wil van ons juist hele mensen maken. Hij ziet onze goedheid en begaafdheid, hoe gebroken en verloren we ons soms voelen. Hij zegent en zendt ons naar elkaar en naar Zijn Vader.

Hij maakt van ons redders van elkaar, en opent ons zo voor de Ander die ons allen redt.

Dat is de betekenis van elke genezing die Jezus verricht: een teken van Gods verlossende nabijheid, voorbeeld voor ons ten navolging.